

3. GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLER

Görme Yetersizliği: Görme gücünün kısmen ya da tamamen yetersizliğinden dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur.

Görme engelliliğin yasal tanımı, görmenin ve görme alanının ölçümüne bağlıdır. Yasal tanım, tıp alanında çalışanlar ve diğer ilgililer tarafından kullanılmaktadır. Bu tanıma göre; "tüm düzeltmelerle birlikte, gören gözün olağan görme gücünün onda birine yani 20/200' lük görme keskinliğine ya da daha azına sahip olan ya da görme açısı 20 dereceyi aşmayan bireylere kör denilmektedir. 20/200'ün anlamı; görme yetersizliğinden etkilenen bireyin 60 cm.' den görebildiğini, normal görme gücüne sahip olan bireyin 6 m.' den görebilmesidir. Görme açısının dar olmasının anlamı ise, normal görme keskinliği olmasına rağmen, görmenin sadece merkezdekilerle, 20 dereceyle sınırlı olma, 20 derecenin dışında kalan nesnelere görememidir.

Yasal-tıbbi- tanımlama sistemine göre az gören tanımı ise; görme keskinliği 20/70 ile 20/200 arasında olan bireylerdir. Anlamı ise, normal gören bireyin 6 m.' den gördüğünü, az gören birey 2 m. İle 60 cm. arasındaki mesafeden görebilmektedir.

Görme engelliliğin eğitsel tanımı ise; görme yetersizliğinden çok ağır derecede etkilenen, mutlaka kabartma alfabe (braille) ya da konuşan kitapların kullanılmasına ihtiyaç duyan bireyler "kör"; büyütücü araçlar yardımıyla ya da büyük puntolu yazılı materyali okuyabilen bireyler "az gören" dir. Eğitsel tanımın yasal tanım kadar kesin ve açık olmaması eğitsel değişkenlerden ve öğretimde okuma yöntemini vurgulamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Nedenleri:

Çok sık rastlanmamakla birlikte genetik olabilir. Annenin hamileliği sırasında geçirdiği kızamıkçık gibi ateşli hastalıklar, aldığı bazı ilaçlar ya da röntgen ışınlarına maruz kalma görme engeline neden olabilmektedir. Doğumun güç olması da bir başka nedendir. Prematüre (erken) doğan bebeklere küvezde fazla oksijen verilmesi çocuğun kör olmasına neden olabilmektedir. Doğum sonrasında çocuğun geçirdiği ateşli hastalıklar, kazalar, zehirlenmeler görme engelinin nedenlerindedir.

Özellikleri:

Görme engelinin derecesi ne olursa olsun (az gören- kör) , görme problemi olan çocukların gelişimsel, bilişsel ve sosyal özellikleri konusunda eğitimden yararlanma olanakları vardır. Bunun için de öncelikli olarak bu özelliklerin bilinmesi gerekir.

Dil öğrenilen bir özelliktir ve işitsel olması nedeniyle görme güçlüğü olanların dil gelişimlerine olumsuz etkisi yok denecek kadar azdır. Olumsuz sayılabilecek en belirgin özellik kör olan bireylerde daha çok görülen "Verbalism" yani aşırı sözcük kullanmadır.

Körlük, düşük zekanın belirleyicisi değildir. Ancak görme ile ilgili yaşantılarının zengin olmayışı nedeniyle yeterli eğitim olanaklarının sağlanması gerekmektedir.

Kavramsal gelişimleri, normal olan çocuklara oranla daha geridir. Özellikle soyut kavramlarda başarı düşüktür. Bunun nedeni ise uygun öğrenme yaşantılarının olmayışıdır.

Görme engelli çocukların en fazla sıkıntı çektiği konu, alan kavramıdır.Çünkü diğer duyarlarını kullanarak öğrenme çabası göstermekte, alana ilişkin bilgilerde diğer duyarları sınırlı kalmaktadır.

Hareket özgürlüğündeki becerileri kazanabilmesi için görme engelli çocuğun, fiziksel engellerin farkına varması gerekmektedir. “Engel Duyusu” olarak nitelenen bu duyu, bireyin önündeki engelin yerinin ve yönünün algılanarak belirlenmesinde etkilidir. Yer ve yön, işitsel olarak algılanır ve belirlenir. Bunun için yankılanmalardan yararlanılır. Bu yolla engel duyusu gelişir. Görme engelliler, dikkatlerini yoğunlaştırarak daha iyi ayırım yaptıklarından dolayı işitme ve dokunma duyularını daha iyi kullanmaktadırlar.

Görme Güçlüğü Olan Çocuklar İçin Sınıf İçinde Alınabilecek Önlemler

- ◆ Görme güçlüğü olan çocuklar, diğer insanların bedenini nasıl kullandığını, yüz ifadelerindeki değişiklikleri, yaptığı hareketleri bilmemektedir. Diğer çocukların dokunmalarını, yemelerini, oynamalarını, temizlenmelerini görememektedir. Akranlarının görerek öğrendikleri ve anladıkları şeyleri öğrenebilmeleri ve anlayabilmeleri için yardıma ihtiyaç duyarlar.
- ◆ Görme güçlüğü olan çocuk için sınıf içerisinde alınabilecek bazı önlemler vardır. Bu önlemler, eğitimlerine olumlu katkılar sağlayacaktır.
- ◆ Öncelikle görme güçlüğü olan çocuğun sınıfta olmadığı bir zaman seçilerek arkadaşlarına anlayabilecekleri düzeyde çocuğun durumu anlatılmalıdır. Gerektiğinde ya da yardıma ihtiyaç duyduğunda yardım etmeleri söylenmelidir. Böylece görme güçlüğü olan çocuğa karşı takınabilecek alay edici davranışların da önü alınacaktır.
- ◆ Görme güçlüğü olan çocuk için sınıfta yapılacak çevre düzenlemesi çok önemlidir. Takılabileceği, çarpabileceği, hareket alanını daraltabileceği düşünülen eşyalar ayak altından kaldırılmalıdır.
- ◆ Her eşyanın yeri sınıf içinde belirlenmelidir. Çocuk, aradığı eşyayı kolayca bulabilmelidir. Eşyaların yer değişikliğinden çocuk haberdar edilmelidir.
- ◆ Çocuk, sınıfta ışıktan rahatsız olmayacak şekilde oturtulmalıdır. Işığın kırılarak göze yansımaya dikkat edilmelidir. Doğrudan göze gelen ışık, rahatsız edici bir duyarlılık yaratır.
- ◆ Çocuğun karaltılı, buğulu, sisli ya da bulanık da olsa var olan görme uzaklığına uygun şekilde sıraya oturtulması gereklidir.
- ◆ Anne ve baba, çocuğun giydiği ayakkabının tabanının kösele gibi ses çıkaran bir nesneden yapılmış olması konusunda uyarılmalıdır. Bu yolla çocuk, yürüdüğü yerleri hissedecek ve sesleri ayırma özelliğinden yararlanarak çevresi hakkında bilgi sahibi olacaktır.

Eğitimlerine yapılabilecek katkılar

- ❖ Görerek öğrenme yerine, işiterek ve dokunarak öğrenmeye çalıştığı unutulmamalıdır. Çocuğun dokunarak eşyaları tanımasına fırsat verilmeli, ortam yaratılmalıdır.
- ❖ Dokunmadığı eşyaların özellikleri ayrıntılı olarak anlatılmalıdır. Böylece dokunduğu zaman doğabilecek tehlikelerin de önüne geçilmiş olacaktır.
- ❖ Tahtaya yazılanlar görme engelli çocuk için sözlü söylenmelidir.
- ❖ Sınıf içinde kimin konuştuğu isim söylenerek belirtilmelidir.
- ❖ Çocuğa sesin kime ait olduğu konusunda yardım edilmelidir. Konu ile ilgili konuşmalar için ortam yaratılmalıdır.

- ❖ Ses çıkaran aletler çalıştırılmadan önce, çocuğa irkilmemesi, korkmaması için haber verilmelidir.
- ❖ "Şu, bu" gibi işaret sıfatları yerine nesnelere adları söylenerek konu anlatılmalıdır.
- ❖ Koklama, işitme, dokunma duyarından yararlanarak, çocuğun sözcük dağarcığının zenginleşmesine yardım edilmelidir.
- ❖ Çocuğun görme ile ilgili sözcükleri kullanması engellenilmemelidir. Görmese bile denizin ve gökyüzünün mavi, çimenin ve ağacın yeşil olduğunu bilmesinde sakınca yoktur.
- ❖ Eğer olanaklar uygun ise kabartma resim ve şekillerden yararlanarak konu anlatımı yapılabilir. Materyallere parmakları ile dokunmasına fırsat verilmelidir.
- ❖ Çocuğa beceri öğretiminden kaçınılmamalıdır. Beceri basamaklandırılarak anlatılmalı, bitlikte çalışarak nasıl yapılacağı gösterilmelidir.
- ❖ Yapamadığı bölümler, çocuğun eli elinizin üzerinde olacak şekilde yeniden yapılarak çocuğa anlatılmalıdır.
- ❖ Çocuk zaman zaman düşecek ya da eşyalara çarpacaktır. Eğilirken çarpma olasılığına karşı, elini kafasının önünde hafifçe eğik şekilde tutarak tutarak başını koruyabileceği öğretilir. Düşerken, kollarını öne doğru koyması öğretilerek dolaşmaktan korkmaması sağlanabilir.
- ❖ Çocuk hiç görmüyorsa birlikte yaparak, az görüyorsa görmesinden yararlanılarak beceri öğretilir.
- ❖ Görme güçlüğünden kaynaklanan ödevi tamamlama konusunda ek süre verilmesi gibi ayrıcalıklar belirlenmeli, görme güçlüğünün gelişim basamaklarından geçiş hızının yavaşlamasına yol açabileceği unutulmamalıdır. Ancak yapabileceği şeyler konusunda çocuğa olanaklar sağlanmalıdır. Ayrıcalıklar, kaynaklanan nedenin dışına taşırılmamalı yani abartılmamalıdır.
- ❖ Konuşma eğitimi üzerinde durulmalıdır. Dil gelişimine önem verilmelidir.
- ❖ Sesleri birbirinden ayırt edebilme çalışmaları ile dinleme becerisi geliştirilmelidir. Bu yolla çevreyi anlaması daha kolay olacaktır.
- ❖ Bağımsız hareket edebilmesi için diğer çocuklarla birlikte oyunlara katılma, zıplama ve yürüme gibi etkinliklere fırsat verilmelidir. Bu, aynı zamanda çocuğun kendisine güvenmesini sağlayacaktır.
- ❖ Çocuğa bağımsız hareket edebilmesi için bir çalışma yöntemi hazırlanmalıdır. Bunun için çocuğun yaşı, kültür düzeyi, sosyo-ekonomik ve kültürel çevresi, kişisel problemleri, kapasite ve yetenekleri, istekleri, ilgileri, kendisi hakkındaki düşünceleri, duyu organlarının işlerliği, vücudunun alışkanlık haline getirdiği şekil bozuklukları ve bağımsız hareket konusunda düşünceleri tespit edilerek göz önüne alınmalıdır.
- ❖ Hareket çekingenliğinin ortadan kaldırılabilmesi için beden eğitimi derslerinde, bedence bağımsız ve serbest duruma gelmeleri sağlanabilir. Çalışmanın yapılacağı alan ve malzemeler tanıtılarak hareketler açıklanmalı, daha sonra uygulamaya geçilmelidir. Uygulamalarda çocuğun kendine yetebileceği düzeye kadar gerekli yardımlar yapılmalıdır. Kullanılan topların içine zil yerleştirilebilir. İstenilen alan ya da mesafeye geldiğini anlaması için düdük, zil, tef gibi sesli uyarılar verilerek eğitsel uyarılardan yararlanılabilir.
- ❖ Görme güçlüğü olan çocuğun "çocuk" olduğu unutulmamalı, yaptığı beceriler sonrasında mutluluk duyulduğu sözle ya da davranışlarla ödüllendirilerek gösterilmelidir.

Öğretmenlere öneriler:

- Yapacağınız aile ziyaretleri ile, özellikle görme engelli çocukla ilgilendiğinizi söyleyerek ve çocuklarını kabul ederek onların çocuklarını kabul etmelerine yardım etmiş olursunuz.
- Görme güçlüğü olan öğrenciniz için yapılabilecek tıbbi, çevresel ve eğitsel yardımları araştırınız.
- Görme güçlüğü olan öğrencinizde bağımsızlık duygusunu geliştirme çabalarının bir bölümü olarak bu çocukların kendi eğitim kitaplarından ve araçlarından sorumlu olmasını isteyiniz.
- Sınıftaki gören çocuklar zaman zaman görme güçlüğü olan çocuğa rehberlik yapabilir. Ancak görme güçlüğü olan çocuğun çok fazla bağımlı olmamasına dikkat ediniz.
- Görme güçlüğü olan öğrencinizi sınıftaki her etkinliğe katılması için cesaretlendiriniz. Eğer onun sınıftaki faaliyetlere katılması mümkün olmuyorsa ek etkinlikler düzenleyebilirsiniz.
- Tahtaya bir şeyler yazarken yazdıklarınızı yüksek sesle söylemeniz her zaman görme güçlüğü olan öğrenciniz için yararlı olacaktır.
- Matematik öğretiminde görülen problemlere ek olarak fen bilimleri ve coğrafyanın da çok fazla görsel uyaranlara dayalı olması nedeniyle ek düzenlemelere ihtiyacınız olabilir. Bu nedenle görme engelliler okullarından materyal ve bilgi alabilirsiniz.
- Görme güçlüğü olan öğrencinize ödevini tamamlayabilmesi için ek zaman vermeniz uygun olacaktır.
- Görenler ile görme güçlüğü olan öğrencileriniz arasındaki sosyal ilişkileri güçlendirmek için onları teşvik ediniz.